RÁKÓCZIBÁNYA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

BEVEZETÉS - KÖSZÖNTŐ

1

Tisztelt Lakosság! Tisztelt Érdeklődő!

Ön Rákóczibánya Településképi Arculati Kézikönyvét tartja a kezében, mely a települési környezet megjelenését meghatározó jellemzőit és elvárásait foglalja össze, valamint építészeti szemléletformáló célt szolgál. A kézikönyvet az önkormányzat a nyilvánosság bevonásával, a település teljes közigazgatási területére készíttette el.

A kézikönyv nem kizárólag szakembereknek készült, elsősorban a települési döntéshozók, a lakosság és az ide települni vágyók tájékoztatását segítő kiadvány, amely a jogszabályok útvesztője helyett röviden, lényegre törően és mindenki számára érthető módon mutatja be a Rákóczibányán élő közösség környezetalakítással kapcsolatos elvárásait. Mindenkinek hasznos lehet, aki telket vagy házat szeretne vásárolni a településen, új házat építene vagy meglévőt kíván felújítani, bővíteni, esetleg csupán érdeklődik a település iránt.

A Településképi Arculati Kézikönyv a település esztétikus lakókörnyezetének kialakítása, illetve védelme érdekében készült. Bemutatja a falu épített és természeti értékeit, a település építészeti arculatának jellemzőit, felhívja a figyelmet azokra a hétköznapi szépségekre, melyek létezésükkel észrevétlen meghatározzák környezetünket, hatnak lelkületünkre, hangulatunkra.

Helyi példák képi felvonultatásával és magyarázó ábrák segítségével vezeti be az olvasót a helyi építészeti értékek tárházába, hogy ezekre is figyelemmel olyan házat tudjon építeni/kialakítani, ami a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel, igényességgel gazdagítja. Az ajánlások célja nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem a meglévő, valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása és az iránymutatás.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik.

Jakab Gábor
polgármester

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés – Köszöntő *2*

2. Rákóczibánya bemutatása *4*

3. Örökségünk *9*

4. Eltérő karakterű településrészek Rákóczibányán *13*
   Különleges bányász településrész
   Jellegzetes falusias terület
   Jellegzetes gazdasági terület
   Beépítésre nem szánt területek

5. Építészeti útmutató, ajánlások (eltérő karakterű településrészenként) *18*
   Magasság
   Tetőhajlásszög
   Tetőforma
   Telepítés
   Színek
   Terepalakítás
   Kerítések
   Kertek
   Erkélyek, tornácok
   Ajtók, ablakok
   Homlokzatképzések
   Részletek
Jó példák

6. Építészeti útmutató, ajánlások (Utcák, terek, közparkok) *29*

7. Reklámtáblák, sajátos építmények (Jó példák) *33*

Impresszum

RÁKÓCZIBÁNYA BEMUTATÁSA

2

Rákóczibánya a palóc néprajzi tájegységen, Nógrád megye északkeleti részén, a Kazár patak mentén fekvő község. Összes belterülete 52 és fél hektár. A településen – 2005-ös adatok szerint – 667-en élnek, a 18 év alatti fiatalok száma 130 fő.
A település északon Kazár, délkeleten Nemtiközséggel, délről és nyugatról pedig Bátonyterenye kisterenyei településrészével határos. Rákóczibányához a vele határos települések közül Kazár esik legközelebb, a két község között mintegy hatszáz méter a távolság. A település a Medves-vidék kistáj területén található.

Az épített és természeti környezet harmóniájának fenntartása érdekében érdemes megvizsgálni azon domborzati-, földtani-, vízrajzi, talajtani-, éghajlati-, és természeti adottságokat, amelyek jellemzik a település tágabb környezetét. Ezen tudás birtokában megérthető az évszázados építési hagyomány, és ebből kifejlődhet egy logikus Kárpát-medencei építészet, amely a jövőben tükrözheti az itt élő nép kulturális identitását.

Domborzati adatok:
A kistáj 200-637 m közötti tszf-i magasságú, É-i részén hátas típusú, átlagosan 500 m magas, tagolt középhegység, D-i részén D-nek lejtő, igen erősen felszabdalt, 350-400 m átlagmagasságú dombság. Az átlagos relatív relief 70-100 m. A vízfolyássűrűség átlagos értéke közel kétszerese a középhegység átlagának 4,5 km/km2. A dombsági felszínek K-i része nagymértékben erózióveszélyes.

Földtani adottságok:
A hegyvidék a pannónban vékony folyóvízi kavicstakarót kapott, a pleisztocénban összetöredezett, kiemelkedett, s medencékkel tagolódott. A D-i területek alapját felsőoligocén, középső és felsőmiocén agyagos, homokos, széntelepes képződmények képviselik, amelyeket bazaltkúpok romjai, lakkolitok színeznek. A DNy-i részeken középsőmiocén riolittufa is található. A kistáj területére kb. 10 Mt-ás szénkészlet esik.

Vízrajz:
A meder jól beágyazott, ritkán önt ki. Így nincs szükség árvédelemre. Az árterület kiterjedése is csekély. Az árvizeket tározótavakban tartalékolják, és elsősorban az ipari vízellátást biztosítják belőlük. A terület a kedvezőtlen kőzetviszonyok miatt mind talaj-, mint rétegvizekben szegény. Emellett a nitrátszennyezés is megjelenik. Artézi kút kevés van és gyér hozamú.

Talajok:
A kistáj mindegy 75 %-ban agyagbemosódásos barna erdőtalajok borítják.Harmadidőszaki kőzeteken képződtek. Mechanikai összetételük a vályogtól az agyagos vályogig terjed. Vízgazdálkodásukra vályog mechanikai összetétel esetén a közepes vízvezető és a jó víztartó képesség, míg az agyagosabb változatok esetében a gyenge vízvezető és az erős vízkötő képesség jellemző.Az alacsonyabb térszíneken, a medencékben szintén harmadidőszaki üledékeken barnaföldek képződtek (16 %).

Mechanikai összetételük és vízgazdálkodásuk az agyagbemosódásos barna erdőtalajokéval azonos kategóriába tartozik, termékenységük azonban azokénál kedvezőbb.Az eróziós potenciál nagy, amit a lepusztulással létrejött földes és köves kopárok részaránya mutat (9 %). Ezek talajképző kőzetüket, mechanikai összetételüket tekintve azzal a talajtípussal egyeznek, amelynek lepusztulása következtében keletkeztek. Vízgazdálkodásuk az agyagos feltalaj lepusztulásával kedvezőbbé válik, termékenységük azonban a humuszanyagok hiánya miatt igen gyenge. Jelentéktelen kiterjedésben réti öntéstalaj is előfordul.

Éghajlat:
Mérsékelten hűvös - mérsékelten száraz, de a 400 m feletti területeken hűvös - mérsékelten nedves az éghajlat.Évente 1850 óra körüli napsütésre számíthatunk, ebből nyáron 740 órán át, télen 170-180 órán át süt a Nap, de a magasabb tetőkön megközelíti a 200 órát.A hőmérséklet évi és vegetációs időszaki átlaga: 8,5-9,0 ^{o}C ill. 15,5-16,0 ^{o}C.A csapadékösszeg évi 610-670 mm, a vegetációs időszaké 360-400 mm.
Átlagosan 50-55 hótakarós nap fordul elő a téli félévben, 22-24 cm átlagos maximális vastagsággal.Az ÉÉK-i és a DNy-i szélirányok a leggyakoribbak, az átlagos szélsebesség 3 m/s körüli.

Növényzet:
A terület növényföldrajzi hovatartozása a Zagyva-völgy kistájjal azonos.Potenciális erdőtársulásai a szubmontán égerligetek, a puhafás és keményfás ligeterdők, a pannóniai cseres tölgyesek és gyertyános tölgyesek.A vízfolyások mentén kaszálórétek, magaskórós társulások húzódnak.Jellemző gyakori lágyszárú fajok a kosbor, a boglárkafélék, a bükköny és a herefélék.Az erdőgazdasági területeket közép- és időskorú keménylombos erdők borítják.Az összes erdő átlagos évi folyónövekedése mintegy 3,5- 3,7 m^3/ha.

RÁKÓCZIBÁNYA BEMUTATÁSA

2

Rákóczibánya Nógrád megye északkeleti részén, a Kazár patak mentén fekszik. A település északon Kazár, keleten Nemti községgel, délen és nyugaton pedig Bátonyterenye kisterenyei településrészével határos. Rákóczibánya területén 1858-ban kutattak először szénlelőhelyek után, és a település első írásos emléke is a XIX. századból való, az 1867-es vármegyei kataszteri térkép adatai alapján, a község területén a Károlyi család kastélya volt az egyetlen ingatlan. A település létezését bizonyítja az 1870-es keresztelési anyakönyv is, amely tartalmaz egy praedium Tőkés bejegyzést. A Tőkéspuszta név később a mai Rákóczibánya megfelelőjeként fordul elő a forrásokban. Nemti és Homokterenye határában – a későbbi Rákóczibánya területén – 1881-ben nyitott bányát az Észak-magyarországi Kőszénbánya Rt. A bányanyitás alapjaiban változtatta meg a település fejlődését, kialakulása is a bányának köszönhető. A következő utalás a település létezésére az 1882-es helységnévnaptár volt, amely Tőkés néven Nemti községhez tartozó egységként tünteti fel. 1884-ben a település már rendelkezett haranggal is, amelyet Walser mester készített a telep lakói számára, erősítve ezzel a hitet a bányászok körében. Egy évvel később a források szerint már volt a falunak saját nyolcosztályos iskolája is. Az 1904. június 1-én keltezett képviselő-testületi jegyzőkönyvben már Nemti-bánya néven volt utalás a településre, majd egy évvel később „Nemtibánya telep" Tőkés pusztával együtt Nemti község részét képezte.

A „Kalapat dűlőben” felépített bányakolóniához 1923-ban és 1924-ben építették hozzá az úgynevezett munkatelepet, 1939-ben pedig átadták a település templomát is.

A ’20-as években a Nemtibánya nevet Horthy-telepre változtatták: 1926-ban már ezen a néven említik a Bányász című folyóiratban. A kormányzó nevét egészen 1948-ig viselte a település, akkor előbb a Nemti-Rákóczitelep nevet kapta, de egy évvel később ismét Nemti-bányaként említik.

A település fejlődésének újabb lendületet adtak az ötvenes évekbeli bányanyitások, Szurdok lejtős aknát 1950-ben, Tőkés lejtős aknát 1952-ben, György lejtős aknát 1955-ben, Gyula lejtős aknát és külfejtést 1956-ban, a Rákóczi-tárót pedig 1959-ben nyitották, ez utóbbi 1959 és 1967 között tanbányaként működött. Erre az időszakra datálható a település utolsó nagy fejlesztése is, 1957 márciusában kezdték meg az új lakótelep építését, és 1958-ban 113 bányásznak adtak át új, kétszobás lakásokat. Ekkor az „Újtelepen” 148, az „Öregtelepen” pedig 125 család élt.

A településen dolgozók kérésére a községet 1958-ban Rákóczitelep néven a tőle négy kilométerre fekvő Kisterenyéhez csatolták. Ebben az időszakban virágzott a település, a bánya „jó gazdának bizonyult”, Rákóczitelepnek saját iskolája, saját temploma, kaszinója, focicsapata és mozija is volt.

Az „aranyévek” a bányák bezárásával értek véget, a György aknát 1966-ban, Gyulát és Tőkést 1967-ben zárták be, majd 1970-ben a Szurdok, 1971-ben pedig a Rákóczi-tároó következett. 1979. májusában az utolsó diákok is elballagtak a rákóczitelepi iskolából, az épületet a Magyar Állami Földtani Intézet vette át.

Rákóczitelep Nagybátony és Kisterenye 1989-es egyesítését követően Bátonyterenye része lett, fejlődése azonban elmaradt a többi városrész fejlődésétől, éppen ezért a helyiek 2000. novemberében, egy lakossági fórumon mondták ki először, hogy Rákóczibánya szeretne elszakadni Bátonyterenyétől, és önállóan szeretne a jövőben gazdálkodni.

Aztán 2001. február 11-én megalakult a Rákóczi-bányatelep Önállósodását Előkészítő Bizottság, és még abban az évben elkészítették a leváláshoz szükséges számításokat, dokumentumokat.

Mádl Ferenc, a Köztársaság Elnöke 99/2001. (VIII.27.) KE számú határozatával hirdette ki Rákóczibánya önállóvá válását, és ez a rendelet a következő választáson, 2002-ben lépett hatályba.

A falu Rákóczibánya néven közigazgatásilag 2002 októberétől önálló.

ÖRÖKSÉGÜNK

A településen műemlék épület nincsen, a római katolikus templom épülete viszont különleges modern megjelenésével „üde színfoltja” a településrésznek.

Ezen épület homlokzatszínezését javasolt egységesen kialakítani, fehér vakolattal, amely világos felületeivel felhívja a figyelmet a fontos közösségi funkcióra. Az épületen javasolt alkalmazni a környezetében használatos natúr színű cserepet, amely a fehér homlokzatokkal is jól harmonizál.

A templom épület a jövőben javasolható lenne helyi egyedi építészeti érték védelemre, a meglévő különleges építészeti megjelenés megtartásának érdekében.

A régi telep különleges bányász településrészének egységes, hangulatos megjelenése érdemes lenne helyi területi építészeti védelemre, amely egy értékvizsgálati dokumentáció alapján részletesebben kidolgozandó, továbbá társadalmi és államigazgatási egyeztetés keretében a helyi építészeti területi védelmet a településrendezési tervekbe is bele kell majd foglalni.

A helyi területi építészeti értékvizsgálati dokumentáció felhasználható lenne a településrendezési tervek örökségvédelmi hatástanulmánya helyi örökségvédelmi munkarészének készítésénél is.

A helyi területi építészeti értékvizsgálathoz előzetes javaslatot tartalmaz ezen településképi arculati kézikönyv az értékes építészeti értékek bemutatásával.

A régi telep településrészén javasolt lenne védeni az épületek eredeti tömegalakítását, homlokzati anyaghasználatát, nyílásosztását, tetőformáit, díszített épületrészeit.

Ezen helyi területi építészeti védettségre tervezett területre fentiek szerint előzetes javaslatot teszünk az értékes építészeti elemek bemutatásával.

Tömegalakítás:

A régi telep területén az épületek igényes tömegalakítását jelzi a klasszikus sarok-, vagy középrizalitos épület kialakítások alaklamazása.

Az épületek változatos, arányos tetőformákkal, épültek, esztétikus faragott faszerkezetes oromdíszítésekkel, cserépfedéssel.

Az épületek tömegalakítását tovább gazdagítják a változatos elhelyezésű tornácok, amelyek az épület használati komfortjához is hozzájárulnak.

Ezen épületformák és tornáckialakítások az egész régi telep településre jellemzőek, és egységes, esztétikus településképet eredményeznek, ezért az épületek tömegalakítását javasolt megtartani, esetleges új épület építésnél a védendő településrészbe illeszkedő tömegalakítást alkalmazni. (sarok, vagy közép-rizalit, összetett nyeregtető, vagy összetett csonka kontytető, -illetve tetőrész)

Részletképzések:

A tetőszerkezetek faragott fa oromzatdíszítéseit javasolt megtartani, felújítani.

Ezen díszes tetőoromzatok a településrész egyik legjellem-zőbb értékét képezik, egységes, esztétikus településképet sugározva a régi telep településrész területén.

A helyi területi építészeti védelemre javasolt területen esetlegesen tervezett épület oromzatát javasolt hasonló díszítéssel ellátni.

Részletképzések:

A helyi területi építészeti védelemre tervezett terület másik meghatározó részletképzése a fa tornácoszlopok, fa tornáckorlátok esztétikus díszítésű kialakítása, amelyeknek megőrzése szintén fontos feladat.

Az épületek felújítása során ezen fa tornác oszlop és tornác korlát díszítések megtartása javasolt, új épületeknél ezekhez illeszkedő kialakítások szorgalmazandók.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

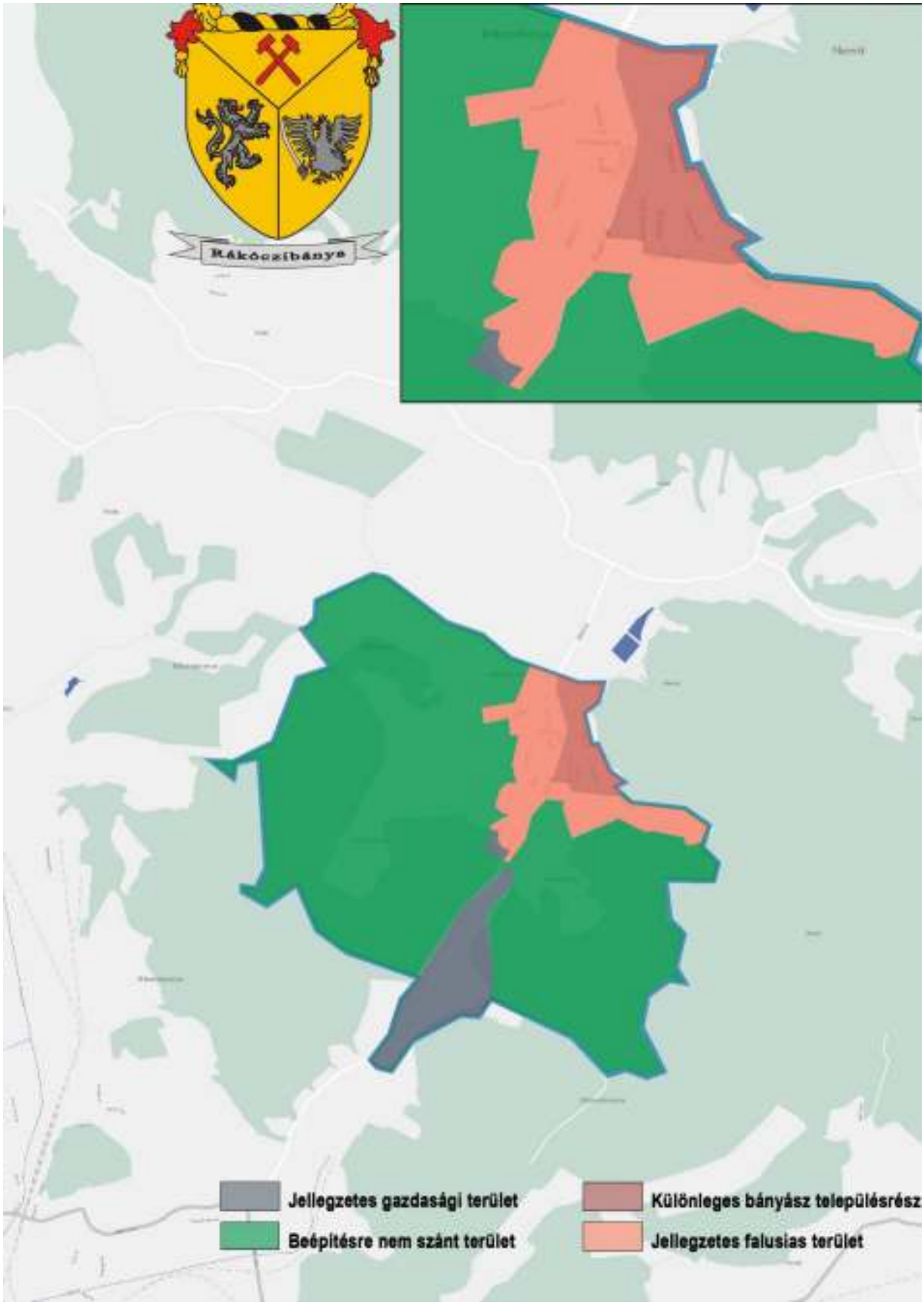

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

KÜLÖNLEGES BÁNYÁSZ TELEPÜLÉSRÉSZ:

A régi telep településrész fa díszítéseivel építészeti minőség tekintetében kiemelkedik a többi településrész közül.

A polgármesteri hivatal épület helyi egyedi építészeti védelemre is javasolható, a meglévő különleges építészeti megjelenés megtartásának érdekében.

A településrészre jellemző a díszített fa tornác oszlopos és mellvéd korlátos, illetve a tető oromzatok változatos, díszes faragású faszerkezetű burkolatos kialakítása.

Ezen egységes megjelenésű településrész ezért a különleges bányász településrész.

JELLEGZETES FALUSIAS TERÜLET:

A jelenleg fennálló település legrégibb területén, az ótelepen, de az új telepen is jellemzőek a telepszerűen épített ikerházak, amelyek a bányászkodással foglalkozó lakosság kiszolgálására épületek, leginkább földszintes kialakítással.

A bányász település ezért teljesen egységes falusias jellegű településképet mutat.

Az új telep településrészen az épületek szintén ikres beépítéssel épültek, utcával párhuzamos tetőgerincű, nyeregtetős tetőszerkezettel.

Az ótelepen a lakóépületek sűrűn egymás mellé épületek, szintén utcával párhuzamos tetőgerincű, nyeregtetős tetőszerkezettel.

JELLEGZETES GAZDASÁGI TERÜLET:

A település lakóterületeitől délre különböző gazdasági rendeltetésű telephelyek található, ahol a nagyobb méretű gazdasági épületek a jellemzőek, a gazdasági tevékenységek kiszolgálására.

A jellegzetes gazdasági területen lévő nagyobb méretű gazdasági célt szolgáló gazdasági épületek alacsony hajlásszögű magastetővel épültek, jellemzően nyeregtetős kivitelben.

Az épületek homlokzati színe fehér, vagy egyéb visszafogott színárnyalatú, egy kivétellel.
A tetőszerkezetek zömében natúr cserép színű tetőfedéssel készültek. Javasolt a területen ezen vakolat és tető színeket alkalmazni a természeti környezettel történő minél jobb összhang megteremtése érdekében.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET:

A település beépített belterületét körülvevő területeinek patakvölgyi részein szántóföldek, a lankásobb domboldalain a legelők, míg a meredekebb domboldalakon az erdőgazdasági területek találhatók, amelyek jellemzően beépítésre nem szánt külterületek.

A település beépítésre nem szánt külterületein az országos ökológiai hálózat természetvédelmi területei és a tájképvédelmi övezet területei helyezkednek el.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértenek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív, nem részrehajló. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant. A szépség sokféle lehet. Borainkról sem mondhatjuk, hogy a vörösbor jó, a fehér nem. Tudva, hogy bizonyos alkalmakhoz, ételekhez jobban illik a vörös, mondhatjuk, hogy mi a rozét szeretjük. Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat, ne járjunk úgy, mint a borász, aki gyakorlatlanul túlkénezi borát.

AJÁNLÁSOK I KÜLÖNLEGES BÁNYÁSZ TELEPÜLÉSRÉSZ

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

KÜLÖNLEGES BÁNYÁSZ TELEPÜLÉSRÉSZ

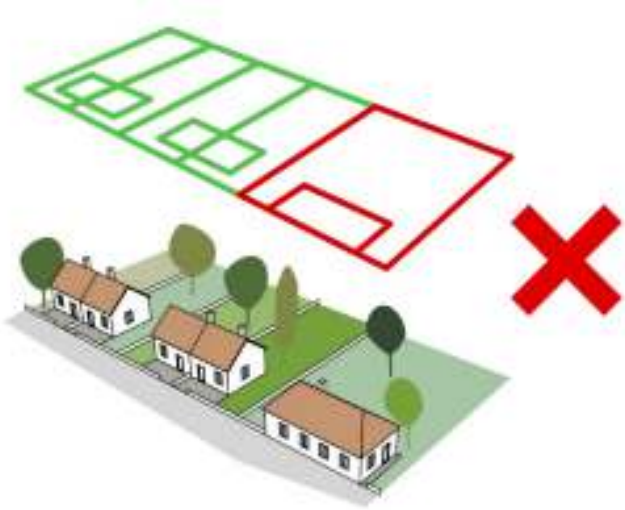

TELEPÍTÉS:

A különleges bányász településrészen a családi házak telepítése ikres, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű.

A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt.

A családi házak a telek oldalhatárán állnak, ikresen összeépítve, a ház mögött növényzettel határolva kialakultak a védett kertek.

TEREPALAKÍTÁS:

Az építési telkek terepfelszínének nagy mértékű megváltoztatása nem javasolt, mivel ez a természeti és épített környezet harmóniáját rombolja.

Az épületeket lehetőleg a terepszíntbe süllyesztve tervezzük, vagy ha ez nem lehetséges, akkor minimális terepkiemelést, vagy terepbevágást alkalmazzunk, esetleg andezit kő támfallal.

MAGASSÁG:
A különleges bányász településrészen a családi házak magassága közel azonos.
A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük.
A túl magas házak nem illeszkednek a különleges bányász településrész utcaképébe.

TETŐHAJLÁSSZÖG:
A település különleges bányász településrészén a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos.
A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a településképbe.

TETŐFORMA:
A különleges bányász településrészen lévő családi házak tetőformája összetett. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell illeszkedni.
Amennyiben az építési telek körül kialakult egy összetett kontytetős házakból álló utcakép, úgy oda ne egyszerű nyeregtetős épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló összetett kontytetős.

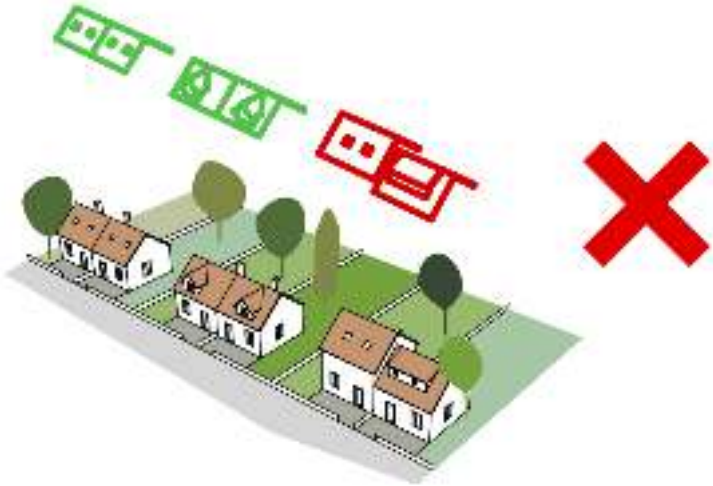

SZÍNEK:
A védett, hagyományt őrző településrészen a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.
Javasolt az andezit kő lábazat, a fehér, halvány sárga, vagy a föld színek világos árnyalatának használata vakolatként és a natúr színű cserépfedés alkalmazása.

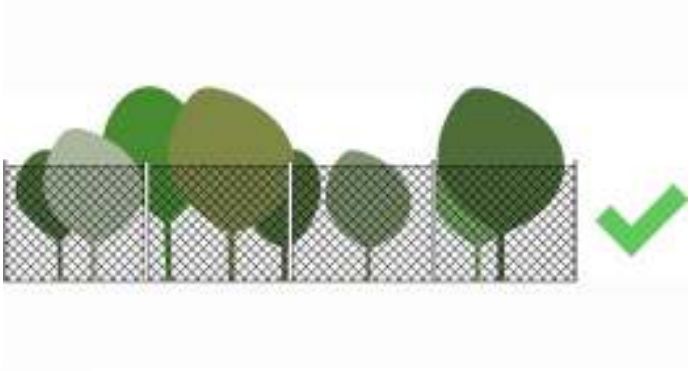

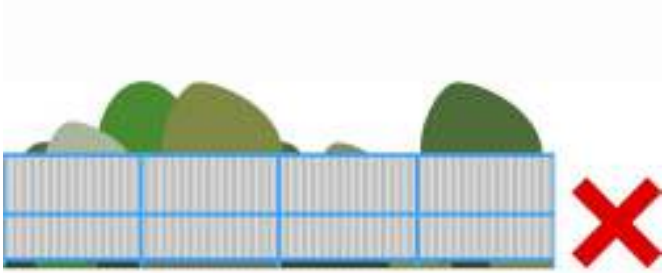

KERÍTÉSEK:

A különleges bányász településrészen az áttörtkerítések kívánatosak, tömör és nemátlátható megoldások nem elfogadhatóak.

A kerítések anyaga fa, kialakítása fa oszlopos léc, vagy keskeny deszka kerítés, barnára mázolva, vagy a fa erdeti színét alkalmazva javasolt. A kis magasságú növény kerítés is elfogadható.

A kerítések lábazata, vagy oszlopai ezen kívül hagyományos andezit kőből is épülhetnek, fugázva.

Nem javasolt a fém kerítés használata, a tégla kerítés is inkább az újabb településrészeken alkalmazandó.

KERTEK:

A különleges bányász településrészen a lakóépületek melletti sávban hagyományosan a dísznövényekkel betelepített udvarok helyezkednek el, sok esetben az épületek előtt virágos kerttel.

A telek hátsó részé a házikert művelés a jellemző, burgonya, tök, bab, zöldségek, gyümölcsök termesztésével.

Az udvaron néhol szőlő tőkék jelennek meg, a nagyobb udvarokon, kerteken gyümölcsfa is előfordul.

TORNÁCOK:
A különleges bányász településrész egyik könnyen felismerhető, jellegzetes eleme az oszlopos tornác, amely esetenkéntaz oldalsó homlokzatra is kiterjed. Ékes példái ezen településen is jól megfigyelhetőek.
Ezek az átmeneti - „külsőbelső” terek készülhetnek az épület anyagából, de akár fából is, mint azt a településrészen álló néhány lakóépület is jól példázza.
A tornác kialakítására, elhelyezkedésére is számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges. Az arányos, tornácos épületek sora karakteres utcaképet mutat, mely erősíti a település egységes arculatát és identitását.
Új épület tornáckialakításával és újszerű átgondolásával tovább vihetjük e hagyományt új otthonunkba.

AJTÓK, ABLAKOK:
Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt.
A különböző településkarakterű településrészek nyílászáróiban is eltérő képet mutat, mely sajátosság megőrzése a mi feladatunk is.
A hagyományos nyíláskialakítás a különleges bányász településrészen váétozatos: két szárnyú, jellegzetesen a legtöbb épületeken hat osztatú, az újabb hagyományos épületeken három osztatú ablakok láthatók, a homlokzatokon különböző kialakítással. Új ház építésekor érdemes körüljárni a környéket, és ihletet meríteni, hogy az otthonunk minél jobban bele tudjon simulni környezetébe, ezzel is gazdagítva az utcaképet.

HOMLOKZATKÉPZÉS, RÉSZLETEK:
A különleges bányász településrészen az épületek lábazata andezit kő, vagy fagyálló vakolat, a homlokzati falak simított vakolatosak, fehérre meszelve, vagy halvány sárgára, vaj színűre színezve.
A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét, és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképben.
A tetőszerkezetek összetett nyeregtetők, vagy csonka konty tetők, díszes oromzat kialakítással. Az oromzatok, és tornác mellvéd deszkák díszes faszerkezetek.
Ezen jellemző tetőszerkezetek megőrzendők, az új tetőknél is alkalmazandók a hagyományos, összetett tetőformák.

JELLEGZETES FALUSIAS TERÜLET

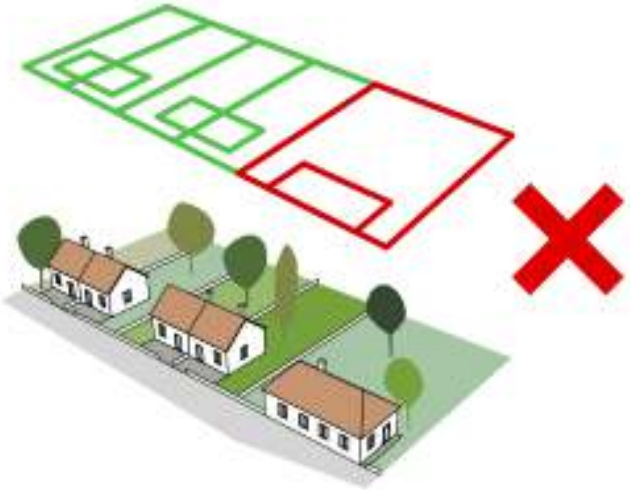

TELEPÍTÉS:

A jellemző falusias településrészen a családi házak telepítése ikres, a telken belüli elhelyezkedése az utcára párhuzamos és merőleges rendszerű.
Nem elfogadható, ha egy ház az utca vonalától elforgatott rendszerbe van telepítve.

A jellemző falusias településrészén a családi házak telepítése akkor megfelelő, ha a ház az oldalsó telekhatárral párhuzamos. Az épület utcafronti homlokzata a két szomszédos épület utcafronti homlokzatával egy vonalba kerüljön.

TEREPKIALAKÍTÁS:

Jó megoldás a terpkialakításnál a családi ház részleges bevágása. Az így kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevés földet kell megmozgatni.

Kiváló megoldás továbbá, ha az épület eleve terepbe illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka minimális.
Nem elfogadható az épület földbevájása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik.

MAGASSÁG:
A jellegzete falusias településrészen a családi házak magassága közel azonos. Az új épületeknek olyan magassággal kell épülniük, mint környezetükben jellemző lakóházak magassága.
A túl magas házak nem illeszkednek a falusias jelgű településrészbe.

TETŐFORMA:
A jelleghzetes falusias elepülésrészen lévő családi házak tetőformája hasonló. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével lehet illeszkedni a településképbe.
Amennyiben a tervezett családi ház környezetében utcával párhuzamos tetőgerincű nyeregtetős épületek állnak, úgy oda ne az utcára merőleges tetőgerincű kontytetős épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

TETŐHAJLÁSSZÖG:
A jellegzetes falusias területen a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos.
A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek.
A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszögű tetővel épülő házak nem illeszkednek a településképbe.

SZÍNEK:
A település jellegzetes falusias településrészének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat.
A településrészen a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

KERÍTÉSEK:
A jellegzetes falusias területen változatos anyaghasználattal találkozunk: a nyers felületű terméskő tartóoszloptól kezdve a tégláig, a legtöbb esetben fa köztes elemekkel vegyítve.
Jó példái annak, hogy a hagyományos mellett megférnek a modern anyagok, kialakítások is. A kerítések kialakítása során bátran dolgozzunk a lakóépületünknél is alkalmazott anyagokkal, színekkel: így méginkább harmonikusabb, egységesebb hatást érhetünk el.

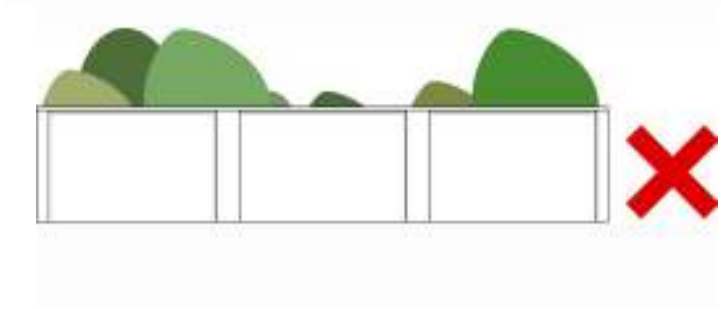

KERTEK:
A kert az épített környezet része, közvetlen életterünk szabadtérre kiterjesztett közege, amely akkor tölti be szerepét, ha harmonikus egységet képez az épülettel, amelyhez kapcsolódik. A kertalakítás során az épület és a kert stílusa, hangulata harmóniában legyen. Elsődlegesen tehát az épület stílusához, üzenetéhez, közvetített érzetéhez illeszkedő kertépítészeti megoldásokat alkalmazzunk.
A kerti építmények a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. A pergolák, növényrácsok, gépkocsibeállók, kukatárolók kialakít-hatók favázas szerkezettel is, a nyílászárókkal harmonizáló színezéssel.

TORNÁCOK:
A tornác az a folyosószerű, fedett, félig nyitott tér, mely átmenetet képez a kert és a ház között. Nyáron kiválóan árnyékol, télen viszont megfelelő tájolás mellett nem állja útját az alacsonyan sütő napsugaraknak. Véd az esőtől, hótól, forróságtól. A különleges, fából vagy téglából épített oszlopos tornácok szép, követendő példák lehetnek. Megszélesített, vagy terasz fedésként használt átiratként az épület legkellemesebb helyét alkothatják.

HOMLOKZATKÉPZÉSEK:
Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, vagy fegyverzetű, víztiszta, vagy matt síküvegezésű, osztott ablakok beépítése javasolt. Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátert kialakítani, illetve redőnyszekrény csak beépített, rejtett kivitelben létesíthető, a nyílászáróval megegyező színben. A nyílászárók javasolt színe a fa eredeti színével azonos szín, vagy a világos és középbarna, olivazöld, illetve ezek szürkével tört árnyalata.

Az épületek homlokzatvakolat színezésénél a visszafogott árnyalatú föld színek, a hehér, vagy a sárga halványabb árnyalatai a javasoltak.
Az épületek lábazati kialakításánál érdemes használni a településen hagyományosnak tekinthető fagyálló andezit követ, fugázva.

A tetőfedés anyagaként javasolt használni a natúr színű égetett agyag cserépfedéseket, amely szintén esztétikus, egységes településképet teremthet.

JELLEGZETES GAZDASÁGI TERÜLET

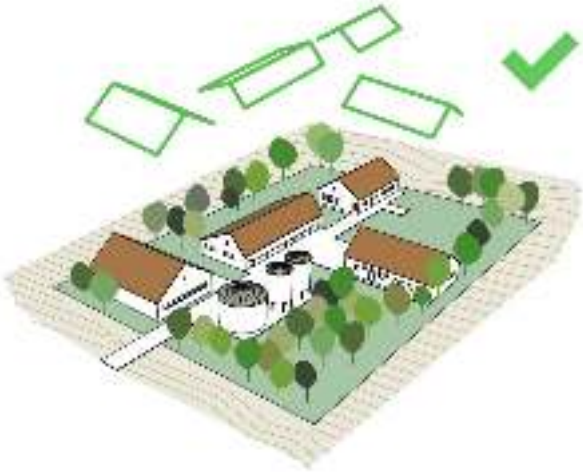

TELEPÍTÉS:
Az épületek terepbe illesztésénél nem javasolt túl nagy bevágást, vagy földkiemelést alkalmazni, így az épület kapcsolata a környezetével jó, a földmunka minimális.
MAGASSÁG:
A jellegzetes gazdasági területen a gazdasági épületek magassága változatos. A gazdasági területen épülő új gazdasági épületeknek hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük.
TETŐFORMA:
Ezen a területen az épületek jellemző tetőformája nyeregtető. Új épületek építésénél is alkalmazni kell a nyergetetőt.
TETŐHAJLÁSSZÖG:
A jellegzetes gazdasági területen az épületek tetőhajlásszöge közel azonos. Az új épületeknek a hagyományos tetőhajlásszöggel kell épülniük, hogy illeszkedjenek a tájképbe.
SZÍNEK, HOMLOKZATOK:
Ezen területen javasolt fehér vakolat, vagy a halvány színű egyéb homlokzat burkolat használata, amely a természeti környezettel jól harmonizál. A tetőfedés színe a nyers cserépfedés színének megfelelő, vagy ahhoz közeli színű legyen.
KERÍTÉSEK:
A jellegzetes gazdasági területen javasolt a tájba illő fa kerítés, vagy egyéb áttört jellegű kerítés használata, tömör kerítés építése azonban nem javasolt.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A természetvédelmi területeken és a tájképvédelmi jelentőségű településrészeken fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (építést és terület használatot) megvalósítani.
Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása a már kialakult és értéket képviselő építmények értéket képviselő karakterének megóvása mellett. A természeti értékek és az értékes tájkarakter megőrzését szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet hosszú távú megőrzése.
A természetvédelmi területeken és a tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott.
Gondoljunk az éjszakai fényszennyezésre is, a világítás kialakítása során csak lefelé világító megoldásokat alkalmazzunk.

6 UTCÁK, TEREK, KÖZPARKOK

Ha az utcán végigsétálunk, megfigyelhetjük a jellemző épületformákat. Míg a különleges bányász településrészen a míves kialakítású bányászlakások hagyományait tükröző tornácos épületek a meghatározók, a falusias területeken a nagyobb méretű, zömében sátortetős, vagy nyeregtetős épületek az elterjedtebbek.

A közterületek tervezésekor is alkalmazkodjunk a meglévő adottságokhoz, utca-keresztmetszethez, jellemző homlokzatmagasságokhoz, tetőformákhoz.

Érdemes tekintettel lenni környezetünkre, hogy ne alakuljon ki zavaros utca- és településkép.
Éljünk a lehetőséggel, tegyük még szebbé településünket!

A virágos, zöld utcák, gondozott terek nagyon fontos hozzátartozói az élhető településnek, és a barátságos, szerethető, esztétikus településképnek.
A közterületeken, utcákon, tereken lévő növényzet fontos szerepet tölt be a település lakóinak életében.
A cél egyértelműen ezek megőrzése, fenntartása, és újabbak létesítése.A parkosított zöldfelületek hozzájárulnak a pihenéshez, a kikapcsolódáshoz, közösségi élet színtereként.
A térburkolatokat javasolt helyi fagyálló kőből építeni. Javasolt a fa anyagú utcabútorok kialakítása.

REKLÁMTÁBLÁK, SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelyet utcaképbe illően is megtehetünk. A különleges bányász településrészen reklámhordozó korlátozottan helyezhető el. Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához. A település egyéb területein csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat. A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámhordozók elhelyezése nem indokolt, és nem javasolt. Újabb felszíni infrastruktúra-hálózatok elhelyezése nem javasolt, a meglévők jó karban tartása elegendő és szükséges.

A vízfolyások a település legattraktívabb elemei lehetnek. A településen központi szerepet játszik a patak. Környezetének alakítása közös ügy is, ezért javasolt a patak és az út közötti biztonsági korlát természetes építőanyagokból történő kialakítása, andezit kő oszlopokkal, fa korlátbetétekkel.
A víz környezetünk egyik leglátványosabb eleme, ugyanakkor a kellemes közérzet biztosításának alapja. Az utak, járdák megfelelő vízelvezetése alapvető a harmonikus településkép létrehozásához. Ugyanakkor a csapadék hasznosítása, megtartása nagyban megnöveli a szép környezet kialakítását és fenntartását. A védett, hagyományt őrző területrészeken az árkok fontos településképi elemek, szükség esetén burkolásuk természetes andezit kőből javasolt, kő kapubejáró hidakkal.

A településen lévő épületek utcai hoklokzatán, illetve közterületről látható részén kerülni kell a homlokzathoz nem illeszkedő egyéb műszaki berendezések elhelyezését.

IMPRESSZUM

RÁKÓCZIBÁNYA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
honlapcíme: www.rakoczibanya.hu
email címe: rakoczibanya@rakoczibanya.hu
postai címe: 3151 Rákóczibánya, Fő tér 8.
Telefon: 06-32/557-500
Polgármester: Jakab Gábor
Főpítész: Usák Tibor
SZERKESZTETTE, SZÖVEG, FOTÓ,
GRAFIKAI TERVEZÉS:
ARCHITECHTON ÉPÍTÉSZ KFT.
Rákóczibánya, 2017.

Felhasznált szakirodalom:

Magyarország kistájainak katasztere – MTA Földrajztudományi Kutató Intézet – Bp., 1990, 2010

Genthon István – Nógrád megye műemlékei – Akadémiai kiadó – 1954

Borovszky Samu – Nógrád vármegye – Budapest, év nélkül (1911)